

14.

Samenvatting commissiegesprekken

Samenvatting commissiegesprekken

Van 7 maart 2011 tot en met 22 maart 2012 heeft de commissie veertig persoonlijke gesprekken gevoerd met melders om een beter beeld te krijgen van wat hen overkomen is. Deze gesprekken zijn geselecteerd uit de meldingen bij het meldpunt. In hoofdstuk 3 van deel 2 van het rapport zijn de criteria voor de gemaakte keuzes vermeld. Benadrukt dient te worden dat het hierna geschetste beeld de ervaringen zijn van een beperkt aantal melders en dat geen sprake is van een representatieve steekproef.

Uit een analyse van deze gesprekken is een aantal patronen naar voren gekomen met betrekking tot de omstandigheden waaronder het misbruik kon plaats vinden en is een goed beeld ontstaan over gevolgen van het seksueel misbruik voor het verdere leven van de slachtoffers. In dit hoofdstuk zal eerst ingegaan worden op de omstandigheden waaronder het misbruik kon plaatsvinden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen misbruik in instellingen en in pleeggezinnen. Daarbij is gekeken naar hoe plegers volgens de melders te werk gingen en hoe het contact met de (gezins)voogden was. Daarna wordt aandacht besteed aan wat het seksueel misbruik in het verdere leven van deze melders teweeg heeft gebracht. Het hoofdstuk eindigt met het verhaal van een pleger.

Omstandigheden waaronder het misbruik kon plaatsvinden

Instelling

Volgens de melders was er te weinig toezicht door de groepsleiding. Vooral 's nachts was er vaak maar één groepsleider en als er al twee groepsleiders waren werd er om beurten toezicht gehouden. Het kwam voor dat niemand toezicht hield op de kinderen, waardoor misbruik tussen kinderen onderling plaats kon vinden. Ook gezamenlijk baden en zwemmen zonder toezicht werden genoemd. Bij sommige instellingen was de indeling van de gebouwen zodanig dat de situatie onoverzichtelijk was en er veel plekken waren die onbeheerd bleven. Misbruik en mishandeling werden daardoor niet opgemerkt. Kinderen mochten vroeger in de weekenden en vakanties mee naar het huis van de groepsleiders als er geen eigen gezin was dat ze kon opvangen. Deze kinderen konden onopgemerkt misbruikt worden.

De (groeps)leiding zou vaak wel van het seksueel misbruik en de fysieke mishandelingen geweten hebben, maar er werd niet of niet naar behoren gehandeld. Er werd bijvoorbeeld geen onderzoek ingesteld en geen aangifte bij de politie gedaan. De instelling probeerde het probleem intern op te lossen.

De plegers in de instellingen bouwden vaak een vertrouwensband op om het kind voor zich te winnen met bijvoorbeeld snoep, sigaretten en geld. Ook waren er groepsleiders die kinderen bewust verliefd lieten worden, onder het mom van 'ik geef je de liefde die je tekort bent gekomen'.

Pleeggezin

Dikwijls durfden de kinderen uit loyaliteit naar de pleegouder(s) niets te zeggen en waren zij bang weggehaald te worden uit hun vertrouwde omgeving. Het seksueel misbruik door pleegvader of pleegbroer gebeurde vaak in huis, als pleegmoeder niet thuis was of voor het slapen gaan bij het voorlezen. Ook een aparte ruimte in of bij het huis, zoals de zolder of een schuur was regelmatig de plek waar het misbruik plaatsvond.

Het seksueel misbruik begon bijvoorbeeld tijdens het voorlezen of kreeg op een andere manier spelenderwijs gestalte. Kinderen dachten ook dat het normaal was dat vaders *dat* met hun

kinderen deden. Het besef dat het niet normaal was kwam meestal in de puberteit in de gesprekken met leeftijdgenoten.

Plegers

Slachtoffers werden door pleger(s) vaak gehanteerd of bedreigd. Dit betrof veelal bedreigingen met afranselingen of daadwerkelijke mishandeling, het afpakken van dierbare spullen of dreiging van overplaatsing naar iets ‘ergers’, bijvoorbeeld van pleeggezin naar instelling, isoleren van de sociale omgeving etc. Ook waren plegers dikwijls dominant, streng of in sommige gevallen juist aardig en slinks en maakten ze misbruik van de zwakte (stil, teruggetrokken) of het verleden (incest, mishandeling, opstandigheid) van het kind. Plegers speelden hier op in door bijvoorbeeld te vertellen *dat bedplassen zou stoppen als het kind seks met hem zou hebben*. Ook onder het mom van liefde werd misbruik gepleegd en werd geheimhouding afgedwongen.

‘Ik weet dat het niet goed is wat ik doe, maar jij moet de liefde inhalen die je vroeger te kort bent gekomen. Je hebt het nodig en ik doe het voor jou, maar je mag het tegen niemand zeggen, het is ons geheimpje.’

‘Ik heb al die jaren zo een vader voor je proberen te zijn en dan doe je mij dit aan.’

(Gezins)voogden

Meerdere keren is aangegeven dat er nauwelijks (1 à 2x per jaar) contact was met de (gezins)voogd. Ook ervoer het kind vaak een afstand tot de (gezins)voogd. Als er al contact was met de (gezins)voogd, dan werd er vaak gepraat met het kind in aanwezigheid van de pleegouders c.q. de groepsleider. Regelmatig is gemeld dat er veel wisselingen van (gezins)voogden waren. Daardoor was er geen stabiele basis van waaruit het kind een vertrouwensband kon opbouwen.

Als het misbruik bekend werd, dan werd het kind meestal niet geloofd en voor leugenaar uitgemaakt. Soms werd er door de leiding of (gezins)voogd gedreigd met overplaatsing of het nooit meer zien van biologische ouders. In een aantal gevallen is de (gezins)voogd echter een grote steun geweest en heeft deze gezorgd voor het weghalen van het kind bij de instelling of het pleeggezin. Het kind werd er echter niet op gewezen dat er ook aangifte gedaan kon worden.

‘De mensen die mij misbruikt hebben zijn degenen die mij op jonge leeftijd het verschil tussen goed en kwaad hebben geleerd voor hun eigen belang. Mensen vragen mij wel eens waarom ik nooit bezwaar heb gemaakt, maar als je opgroeit met het idee dat je geen rechten hebt maak je ook op latere leeftijd geen bezwaar. Ik heb niet geleerd dat ik als mens bestond. Ik ben opgegroeid met het idee dat ik een gebruiksvoorwerp was. Dat is heel hard geweest. Ik was lief omdat ik hoopte dat mensen dan aardig voor mij zouden zijn en ik niet weg zou moeten.’

‘Je bent een notoire leugenaar, waar haal je die onzin vandaan, en je moet geen vieze boekjes lezen.’

‘Als het tehuis toentertijd de politie niet heeft willen inschakelen zal er wel niets gebeurd zijn.’ Aldus de politie waar het slachtoffer zich heeft proberen te melden.

Gevolgen op korte termijn

De melders vertelden dat zij in hun jeugd door het misbruik zijn veranderd. Zij werden bijvoorbeeld balorig en gingen rellen schoppen. Ze vroegen om aandacht. Of ze zeiden niets meer en werden wantrouwig. Ze wilden niet praten met – alweer – een nieuwe gezinsvoogd en ze hadden soms fysieke pijn of letsel.

Gevolgen voor het latere leven

Sociale gevolgen

Vooraf op sociaal vlak hebben slachtoffers problemen ervaren. Sommige volwassenen hebben nooit of zelden een intieme relatie gehad. In intieme relaties zijn de gevolgen groot. Er is aangegeven dat er geen plezier beleefd wordt aan seksuele contacten en intimiteit wordt vermeden. Mede daardoor gaat het in stand houden van relaties moeizaam. Tevens is verteld dat er nog steeds een gevoel van schaamte is en van zich minderwaardig voelen. Hierdoor zijn slachtoffers naar eigen zeggen geneigd in relaties alles te accepteren en geen grenzen te stellen. Ook dit is een reden waarom relaties stuklopen. Dit geldt niet voor iedereen. Meerdere slachtoffers gaven aan terughoudend te zijn (geweest) in fysiek contact met hun eigen kinderen of hebben er zelfs van afgezien om kinderen te krijgen. Verschillende melders hebben voorts aangegeven agressieproblemen te hebben en mede hierdoor zijn enkelen van hen in de criminaliteit beland. Ook geven ze aan geen vertrouwen te hebben in mensen en daarom op hun hoede te zijn. Veel slachtoffers die de commissie gesproken heeft voelen zich eenzaam en niet goed begrepen. Als er biologische broers of zussen zijn, dan hebben zij meestal geen band meer met hen in hun latere leven kunnen opbouwen. Anderen vertelden dat ze juist een betere band met hun broers of zussen hadden opgebouwd, nadat ze over het vroegere misbruik hadden gesproken. Bij een slachtoffer met een allochtone achtergrond kwam daar nog de druk vanuit de allochtone gemeenschap bij en de angst dat het misbruik binnen die beperkte gemeenschap bekend zou worden.

‘In de praktijk heb ik ondervonden dat ik altijd heel erg bezig ben geweest met de mannen in mijn leven en hoe ik om moest gaan met seksualiteit. Kan ik ooit nog seks hebben en het prettig vinden? Ik wilde natuurlijk heel graag een vriend, een relatie en later trouwen. Maar ik heb daar heel erg mee geworsteld en dat heeft te maken gehad met het voorbeeld dat ik gehad heb.’

‘Het heeft voor mij lang geduurd om te zien dat andere mensen ook fouten kunnen maken. Dat komt waarschijnlijk door het misbruik want ik probeerde van jongs af aan het anderen naar de zin te maken.’

‘Ik ben mijn hele leven afgestraft. Er is nooit hulp naar me toegekomen. Ik heb in feite hulp moeten afdwingen door een delict te plegen. Er is niemand ter verantwoording geroepen voor hetgeen mij in het verleden is overkomen.’

Daarnaast hebben de meesten geen goede scholing gehad of hebben hun scholing pas veel later opgepakt. Dit kwam mede door concentratiestoornissen en omdat zij als kind steeds naar andere

scholen moesten en daardoor soms opnieuw aan een schooljaar moesten beginnen. Mensen die wel een opleiding hebben gevolgd, gaven nogal eens aan studievertraging te hebben opgelopen. Meerdere slachtoffers hebben aangegeven dat zij ten gevolge van de fysieke en psychosomatische klachten arbeidsongeschikt zijn verklaard. Vaak zwenen zij over het misbruik. Hun klachten zijn niet altijd begrepen door de sociale dienst. Ook geven zij aan verschillende kortdurende banen te hebben gehad en niet lang bij één werkgever te hebben gewerkt, omdat zij niet konden omgaan met de druk van hiërarchie.

‘Ik had graag een normale baan willen hebben en normaal willen functioneren. Ik heb mijzelf nooit kunnen ontwikkelen, omdat ik er lang mee heb gezeten. Daardoor voelt het alsof vele jaren van mij zijn afgenomen.’

Een aantal slachtoffers heeft de eigen ervaringen een rol laten spelen bij de beroepskeuze. Een aantal van hen is uiteindelijk gaan werken in de hulpverlening (in de jeugdzorg, met kinderen of bij de politie). Anderen hebben hun ervaringen op een creatieve wijze kunnen benutten, bijvoorbeeld door het schrijven van een boek of column. Sommigen studeren, vinden een baan en hebben een bestendige relatie. De machteloosheid van vroeger heeft plaatst gemaakt voor een vechtersmentaliteit.

‘Het is voor mij een heel hard leven geweest om überhaupt een toekomst op te bouwen. Ik kom nu eigenlijk pas toe aan de verwerking.’

Slachtoffers voelen zich er later schuldig over dat ze het hebben *laten gebeuren*, omdat zij op dat moment niet beter wisten. Wanneer ze gezocht hebben naar oud groepsgenoten blijkt meestal dat zij zijn afgesleden in de maatschappij ofwel overleden zijn (zelfmoord, verslaving). Ook werd aangegeven dat ze het er moeilijk mee hebben gehad dat ze, vanaf het moment dat zij volwassen werden, geen begeleiding meer kregen van een (gezins)voogd. Zij hadden toen geen sociaal netwerk om op terug te vallen of adviezen aan te vragen.

‘Weet je, het seksueel misbruik is een onderdeel en is wel een zwarte pagina, maar de ellende is groter. De hele constellatie van eigenlijk niemand kunnen vertrouwen, het gevoel er altijd alleen voor te staan en jezelf heel erg onzeker te voelen, dat versterkt elkaar allemaal.’

‘Het seksueel misbruik was verschrikkelijk, maar het steeds uit huis plaatsen en weer terugplaatsen in instellingen en het pleeggezin heeft mij meer kwaad gedaan. Ik voelde mij als kind volledig in de steek gelaten, omdat ik bij niemand terecht kon. Ik voelde mij enorm eenzaam, waardoor ik zo introvert was. Ik was net een pakketje, je werd afgeleverd en je hebt maar te doen wat anderen zeggen.’

Fysieke gevolgen/psychische gevolgen

Melders geven aan veel last te hebben van hoofdpijn en soms littekens te hebben overgehouden van lichamelijke mishandelingen (zoals een verlamde sluitspier na seksueel misbruik). Een aantal gaf aan dat er posttraumatische stressstoornis (PTTS) is vastgesteld. Ook hebben veel slachtoffers nog steeds last van nachtmerries, slecht slapen, wanen of flashbacks. Een aantal gaf ook aan een zelfmoordpoging te hebben gedaan. Om deze klachten te verminderen worden antidepressiva of andere medicijnen gebruikt. Opvallend is ook dat er meerdere slachtoffers voor langere tijd

opgenomen zijn geweest in een psychiatrische inrichting. Ook blijkt een grote groep een drugs- of drankverslaving te hebben gehad.

‘Als ik ’s ochtends wakker word heb ik geen ziel. Psychologen weten zich vaak geen raad met mijn verhaal. Zij kunnen mij niet helpen. Ik leef altijd met een achteruitkijkspiegel. Het is iets dat gebeurd is en ik moet ermee leren leven’.

Hulpverlening

In veel gevallen hebben de slachtoffers destijds geen hulp gezocht. Het merendeel van de personen met wie gesproken is gaf aan later wel therapie gehad te hebben. Indien op latere leeftijd wel hulp is gezocht, bleek soms dat het lastig was om de juiste therapie te krijgen. Mensen gaven aan zich niet begrepen te voelen door de hulpverlening. De hulpverlening is volgens hen qua duur en aantal behandelingen niet altijd toereikend. Er is vooral behoefte aan een specifiekere therapie zoals EMDR en lotgenotengroepen.

Ook is aangegeven dat men zich de rest van zijn leven steeds door de overheid in de steek gelaten voelde op verschillende fronten, zoals bij het aanvragen van een uitkering, bij financiële hulp voor een studie en bij financiële vergoeding van psychische hulp.

Een enkeling heeft aangegeven een schadevergoeding te willen, maar het overgrote deel gaf aan erkenning te willen. Een excuus van de overheid/de Jeugdzorg/de Raad voor de Kinderbescherming is wenselijk volgens de slachtoffers.

‘Het is niet eens zozeer wat die jongen mij heeft aangedaan, maar hoe andere mensen daar mee om zijn gegaan. Wat daarvan het gevolg voor mij is geweest.’

‘Iedere dag is het vechten, ik ben meer aan het overleven dan aan het leven.’

Samenvatting:

De slachtoffers hebben verteld over hun gevoelens van onmacht, eenzaamheid en angst als kind, over gebrek aan toezicht en zorg van mensen om hen heen en over ongeloof als ze hun verhaal deden. En over wat het misbruik later met hen gedaan heeft, over hun problemen met relaties en intimiteit en met opleiding en werk, over schaamte en agressie, over wantrouwen, depressies en verslavingen. Over de moeite die het vaak gekost heeft goede hulp te vinden en over het gevoel in de steek gelaten te zijn. Natuurlijk vormt dit alles niet het hele verhaal. Er zijn er ook die zich staande hebben weten te houden en ondanks alles hun leven op orde hebben weten te krijgen. Er zijn ook goede ervaringen gemeld met professionals die wel bescherming boden. De commissie heeft hier geen schets gegeven van de jeugdzorg, maar van indringende verhalen over wat deze mensen als kind is aangedaan en wat dat toen en later voor hen betekend heeft.

Dit waren verhalen van slachtoffers. Het hoofdstuk wordt afgesloten met twee heel andere verhalen. Het eerste is van iemand die als pleegmoeder de zorg heeft gehad voor twee seksueel misbruikte kinderen. Het tweede betreft iemand die zich als professional aan seksueel misbruik heeft schuldig gemaakt en daarbij herhaalde wat er met haar als kind gebeurd was. Ook deze verhalen zijn uiteraard niet representatief.

Gesprek met pleegmoeder

De pleegmoeder, werkzaam in de sociale sector, heeft verteld dat zij de zorg heeft gehad voor twee kinderen, een jongen en een meisje, die in een vorig pleeggezin door de pleegvader en in een instelling door een groepsgenootje van 9 jaar seksueel zijn misbruikt. Zij heeft de indruk dat de leiding van de instelling van het seksueel misbruik op de hoogte moet zijn geweest, omdat de betreffende jongen vanwege zijn seksuele problematiek was geplaatst, maar dat er te weinig toezicht op deze jongen is gehouden. De instelling heeft de pleegmoeder voor de plaatsing van de kinderen geïnformeerd over het seksueel misbruik en wat de gevolgen hiervan zouden kunnen zijn. De pleegmoeder geeft aan dat ondanks deze waarschuwing zij niet heeft kunnen voorzien wat de consequenties waren. Het meisje was bijvoorbeeld geobsedeerd door piemels. Dit gedrag verdween toen zij op 9-jarige leeftijd een vriendje kreeg. Het jongetje had weinig aansluiting met leeftijdgenootjes. Hij heeft aan pleegmoeder verteld zich het seksueel misbruik niet te kunnen herinneren. Het seksueel misbruik zou volgens pleegmoeder op dit moment nu de kinderen volwassen zijn, nauwelijks meer een rol spelen in hun leven. Het is een van de nare ervaringen die zij in hun jeugd hebben meegemaakt.

Gesprek met pleger (vrouw, tevens zelf slachtoffer)

Mevrouw kwam uit een groot gezin waarin zij het enige meisje was. Er was weinig liefde en aandacht van haar ouders, haar moeder is jong overleden en haar vader was nooit thuis. Er was sprake van incest vanaf haar 4e jaar door haar elf jaar oudere broer. Verder is zij misbruikt door een opa in een soort pleeggezin en door een buurman. Mevrouw vertelde zich beschermend te hebben opgesteld ten opzichte van haar misbruikers. Ze gaf ook aan zelf op jonge leeftijd seksuele prikkelingen te hebben gehad. Seksuele voorlichting heeft zij nooit gehad.

Zelf heeft zij op 20-jarige leeftijd een jongetje van 10 jaar seksueel misbruikt toen zij werkte in een kindertehuis. Dit gebeurde op de slaapzaal als zij alleen was met het kind. Er is nooit aangifte gedaan van het misbruik. Mevrouw weet ook niet zeker of het jongetje het misbruik wel gemerkt heeft, omdat de handelingen gebeurden toen hij sliep of zich slapend hield. Ook weet zij niet of andere kinderen iets van het seksueel misbruik gemerkt hebben. Het seksueel misbruik stopte, omdat haar broer in zijn werk in aanraking kwam met het gezin van het jongetje en zij bang was dat het uit zou komen. Mevrouw heeft zelf nauwelijks intieme relaties gehad.